

## Nr 2

### *Utlåtande i anledning av motioner om provisoriskt körkort.*

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 250 i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* och nr 288 i andra kammaren av fru *Mogård m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om tillsättandet av en utredning rörande frågan om provisoriska körkort med uppgift att snarast framlägga förslag till bestämmelser för provisoriska körkort i huvudsaklig överensstämmelse med vad som har anförts i motionen.

### **Gällande bestämmelser**

Enligt gällande bestämmelser i *vägtrafikförordningen den 28 september 1951* är ett i vederbörlig ordning utfärdat körkort giltigt i full utsträckning från och med dagen för utfärdandet. Någon möjlighet att meddela föreskrifter om inskränkningar i giltighetstiden för körkort föreligger inte i vidare mån än beträffande körkort som av medicinska skäl förknippats med vissa villkor, t. ex. om förnyad läkarundersökning efter viss tid. Körkortet gäller i princip för innehavarens livstid.

Beträffande återkallelse och omhändertagande av körkort i anledning av begångna förseelser m. m. gäller särskilda regler i 33—35 §§ vägtrafikförordningen. I fråga om det närmare innehållet i dessa bestämmelser hänvisas till 3LU 1969: 6.

### **Motionerna**

I motionerna anføres bl. a. att frågan om införandet av provisoriskt körkort tagits upp i riksdagen vid flera tillfällen men att dessa förslag vid alla tillfällen mötts av ett kompakt motstånd. Orsaken härtill är oförklarlig. Att jämföra ett system med provisoriskt körkort med en stickprovvis genomförd prövning av förarnas hälsotillstånd, trafikknnskaper och körskicklighet är inte möjligt. Det provisoriska körkortet skulle stimulera till ansvar och gott omdöme och därmed motverka risktagande i trafiken.

Enligt motionärerna talar för provisoriska körkort den omständigheten att det är svårt att på ett så tidigt stadium som då körkortet utfärdas bilda sig en säker uppfattning om en persons lämplighet som fordonsförare och

att ett körkort i och för sig således inte är någon bekräftelse på innehavarens lämplighet att framdeles föra motorfordon i trafik. Ett provisoriskt körkort skulle möjliggöra för myndigheterna att bedöma hur vederbörande utvecklar sig som fordonsförare innan han definitivt betroddes med körkort. Ett annat betydelsefullt argument är den psykologiska effekt införandet av provisoriska körkort skulle få. Om körkortsinnehavaren vet att hans körkort är villkorligt under viss tid från utfärdandet torde detta verka gynnsamt ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Motionärerna påpekar i fortsättningen att mot ett införande av provisoriska körkort har anförts bl. a. den belastning som en sådan åtgärd skulle medföra för olika myndigheter. Vidare har sagts att körkortet alltid kan betraktas som provisoriskt, eftersom det genom administrativ åtgärd kan återkallas, om inte körkortsinnehavaren längre uppfyller de villkor som krävdes för dess utfärdande. Mot att låta körkortet vara provisoriskt under t. ex. ett år talar vidare, att den förare som aktivt deltar i trafiken lättare kan förlora sitt körkort än den körkortsinnehavare som under första året inte alls eller obetydligt använder sig av sin rätt att framföra fordon.

Motionärerna anför i fortsättningen att tyska undersökningar visat att olycksbelastningen under de första åren en person innehar körkort inte i huvudsak är ett åldersproblem, eftersom bilförardebutanterna har i stort sett samma olycksutveckling oavsett vid vilken ålder debuten sker. Antalet trafikolyckor under dessa år skulle avsevärt kunna reduceras genom en systematiserad trafikutbildning i förskola och genom grundskolans olika stadier, fack- och yrkesskola samt gymnasium. Denna borde sedan kompletteras med vidareutbildning efter det att vederbörande har fått viss erfarenhet som bilförare. Det förefaller enligt motionärerna som om olycksbelastningen är störst under de fyra första åren för att därefter sjunka.

Ett system med obligatorisk vidareutbildning skulle enligt motionärerna ställa frågan om provisoriska körkort i ett helt annat läge än som hittills diskuterats. Körkortet kunde då anses vara provisoriskt intill t. ex. det tredje året som bilförare och blev inte permanent förrän vederbörande hade kompletterat sin utbildning och avlagt slutligt körkortsprov. Härigenom skulle garantier skapas för att en körkortsinnehavare verkligen tillägnat sig de kunskaper och erfarenheter som framstår som den nödvändiga grunden för att skapa säkerhet i trafiken.

### Frågans tidigare behandling

Frågan om införande av provisoriska körkort har prövats av riksdagen vid flera tillfällen. Några bestämmelser om sådana körkort har, som redan framgått, emellertid inte kommit till stånd. Här må hänvisas till följande utskottsutlåtanden, nämligen

dels 2LU 1958 A: 20 i anledning av prop. 1959: 69 med förslag till revision av bestämmelserna om återkallelse av körkort jämte motioner,

dels 3LU 1962: 6 i anledning av motioner i ämnet,

dels 3LU 1967: 31 i anledning av prop. 1967: 55 med förslag bl. a. till förbättrad förarutbildning jämte motioner,

dels 3LU 1968: 6 i anledning av motioner i ämnet,

dels ock 3LU 1969: 6 i anledning av motionerna II: 102 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. samt I: 149 av herr Sveningsson m. fl. och II: 164 av herr Börjesson i Falköping m. fl.

Beträffande de huvudsakliga skälen för riksdagens ställningstagande må här hänvisas till det nämnda utlåtandet vid 1969 års riksdag. Utskottet anförde bl. a. följande.

Förslag om införande av provisoriska körkort har vid flera tillfällen framförts i riksdagen, senast under föregående år. Förslagen har avvisats under hänvisning bl. a. till att förarutbildningen och förarproven effektiviserats och att trafikövervakningen skärpts, vilket allt är ägnat att minska behovet av att körkortet görs provisoriska. Det har vidare påpekats att körkortet så till vida är provisoriska att de kan återkallas av körkortsmyndigheten. Systemet har också ansetts förutsätta inte bara att en prövning föregår utfärdandet av det slutgiltiga körkortet utan även en effektiv kontroll av att körkortsinnehavaren under prövotiden verkligen fört motorfordon i godtagbar omfattning. Riksdagen har mot bakgrunden av dessa omständigheter menat att införandet av provisoriska körkort inte skulle innebära vinster från trafiksäkerhetssynpunkt som stod i rimlig proportion till det arbete och de kostnader som ett system med provisoriska körkort skulle medföra.

Enligt utskottets mening har sedan frågan senast prövades inte inträffat någon omständighet som kan ge anledning att frångå den tidigare intagna ståndpunkten.

Här må nämnas att trafikmålskommittén utreder frågorna om återkallelse av körkort i vad avser grunderna för återkallelse och de olika formerna för återkallelse som bör finnas samt vilken myndighet som skall besluta härom.

### **Trafiksäkerhetsverkets program m. m.**

Trafiksäkerhetsverket har den 16 december 1968 framlagt program för arbetet för ökad trafiksäkerhet under tiden den 1 januari 1969—den 30 juni 1970. Av programmet framgår att trafiksäkerhetsverket i samarbete med bl. a. socialstyrelsen undersöker de praktiska möjligheterna att stickprovvis genomföra en prövning av förarens hälsotillstånd, trafikfärdigheter och körskicklighet. Om det visar sig föreligga praktiska möjligheter med hänsyn bl. a. till tillgång på läkare, förarprövare etc. kommer frågan att aktualiseras hos Kungl. Maj:t. En sådan verksamhet skulle även, sägs det i programmet, ge erfarenheter för en periodisk kontroll, när erforderliga resurser i form av läkare, bilinspektörer m. fl. står till buds.

Av programmet framgår vidare att försvaret avser att genomföra skärpt kontroll av militära fordonsförarens kunskaper beträffande trafikbestämmelser och att socialstyrelsen överväger att rekommendera bestämmelser angående regelbunden hälsokontroll av personer med trafik kort, i första hand bussförare.

Trafiksäkerhetsverket kommer inom ramen för informationsverksamheten att stimulera till aktiviteter, som ger möjlighet till frivillig kontroll av förarens hälsotillstånd, kunskaper och körskicklighet. En undersökning skall ske av möjligheterna att inbjuda allmänheten till kunskaps- och förarprov vid verkets distriktsorganisation.

Här må slutligen nämnas att trafiksäkerhetsverket avser att i samarbete med bl. a. Trafikskolornas riksförbund, NTF och motororganisationer genomföra en mer långsiktig fortbildning av körkortsinnehavare. I samband härmed studeras behovet av övningsområden samt hur sådana lämpligen bör utformas.

I anslutning till trafiksäkerhetsverkets förslag om en stickprovvis prövning av förarens hälsotillstånd, trafik kunskaper och körskicklighet må här erinras om att riksdagen år 1967 behandlade motioner (I: 727 och II: 911) med förslag om införande av sådan prövning. Motionerna väcktes i anledning av prop. 1967: 55 med förslag rörande förarutbildning m. m.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (3LU 1967: 31) anförde utskottet bl. a. följande.

Vad gäller frågan om stickprovvis prövning av hälsotillstånd och körskicklighet hos körkortsinnehavare anser departementschefen inte att förhållandena nu är sådana att en dylik prövning bör genomföras. Utskottet anser inte heller att tillräckliga motiv för en mer omfattande sådan verksamhet med sikte på att kontrollera vissa förarkategorier från trafiksäkerhetssynpunkt föreligger. Frågan har emellertid sitt intresse på så sätt att en stickprovvis företagen undersökning av hälsotillstånd, körskicklighet, kunskaper om gällande trafikregler och vägmärken m. m. hos ett representativt urval fordonsförare skulle kunna ge värdefulla uppslag för det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet. För genomförandet av en sådan undersökning torde det inte vara tillräckligt att lita till frivillig medverkan från fordonsförarnas sida. Bestämmelser som ger möjlighet att ålägga vissa förare att underkasta sig prövning synes sålunda vara erforderliga. Utskottet anser därför att det i samband med utarbetandet av de i nu förevarande sammanhang erforderliga författningsändringarna bör övervägas, om inte möjlighet för Kungl. Maj:t att förordna härom bör införas.

### Utskottet

I motionerna hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättandet av en utredning med uppgift att snarast framlägga förslag till bestämmelser rörande provisoriska körkort. Motionärerna syftar till införande av ett system med körkort, som skulle gälla för den nye körkortsinnehavaren endast under en begränsad tid.

Förslag om införande av provisoriska körkort har framförts vid åtskilliga tillfällen, senast vid 1969 års riksdag. Förslagen har avvisats under hänvisning bl. a. till att förarutbildningen och förarproven effektiviserats och trafikövervakningen skärpts. Dessa åtgärder har medfört att behovet av att körkorten görs provisoriska minskat. Det har också framhållits att körkorten så till vida är provisoriska att de kan återkallas av körkortsmyndigheten. Ett system med provisoriska körkort har också ansetts förutsätta inte bara att en prövning föregår utfärdandet av det slutgiltiga körkortet utan även att en kontroll sker av att körkortsinnehavare under provotiden verkligen fört motorfordon i godtagbar omfattning. Riksdagen har mot bakgrunden av dessa omständigheter menat att införandet av provisoriska körkort inte skulle innebära vinster ur trafiksäkerhetssynpunkt som stod i rimlig proportion till det arbete och de kostnader som det föreslagna systemet skulle medföra.

Någon omständighet, som kan ge anledning att frångå den tidigare ståndpunkten, har enligt utskottets mening inte inträffat sedan frågan senast prövades.

Utskottet får därför hemställa

att motionerna I: 250 och II: 288 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 februari 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

*Vid detta ärendes behandling har närvarit:*

från första kammaren: herrar Svante Kristiansson (s), Åkesson (fp), Knut Johansson (s), Ebbe Ohlsson (m)\*, Erik Jansson (s), Skårman (fp), fru Landberg (s) och herr Nils Nilsson (cp);

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Ekström (s), Tobé (fp), Hedin (m), fröken Anderson (s), herrar Franzén i Träkumla (cp)\* och Johnsson i Blentarp (s).

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.